

12 Μαΐου 2014
Αριθμ. Πρωτ.: 164411/164070/24951/2014

Ειδ. Επιστήμονες: Μυρτώ Παινέση
Θεοδώρα Πετούση

Κύριο
Ιωάννη Στουρνάρα
Υπουργό Οικονομικών
Νίκης 5-7
101 80 Αθήνα

Κύριο
Πάνο Παναγιωτόπουλο
Υπουργό Πολιτισμού & Αθλητισμού
Μπουμπουλίνας 20-22
106 82 Αθήνα

Θέμα: Οικονομική αδυναμία του ΤΑΠΑ ως προς τη χορήγηση βεβαιώσεων πίστωσης για αναγκαστικές απαλλοτριώσεις ακινήτων

Αξιότιμοι κύριοι Υπουργοί,

Ο Συνήγορος του Πολίτη, στο πλαίσιο διερεύνησης συγκεκριμένων αναφορών με αντικείμενο την ολοκλήρωση απαλλοτρίωσης ακινήτων για αρχαιολογικούς σκοπούς¹, έχει διαπιστώσει κατ' επανάληψη, και ήδη από την έναρξη λειτουργίας του, σοβαρές καθυστερήσεις που οφείλονται κατά κύριο λόγο στην αδυναμία κάλυψης του κόστους των οφειλόμενων αποζημιώσεων.

Η 15ετής εμπειρία του Συνηγόρου του Πολίτη συνηγορεί στη διαχρονικότητα του προβλήματος της ελλιπούς χρηματοδότησης στον τομέα αυτό, με αντίκτυπο στην προστασία τόσο των αρχαιοτήτων όσο και του δικαιώματος στην ιδιοκτησία, αφού η αντικειμενικά περιορισμένη χρηματοδότηση, εξαιρετικά υπολειπόμενη των οφειλόμενων ποσών, δεν αποτελεί φαινόμενο μόνον της παρούσας οικονομικής συγκυρίας. Ήδη από το έτος 1998, όπως έχει καταγραφεί στη σχετική Ετήσια Έκθεση της Αρχής², επισημαίνονται πολύχρονες καθυστερήσεις στην καταβολή αποζημιώσεων, ενώ κατά τις διαπιστώσεις της Ετήσιας Έκθεσης του 1999³, οι οικονομικές υποχρεώσεις του Ταμείου Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων (ΤΑΠΑ) ήταν 27πλάσιες των αντίστοιχων εσόδων του, με αποτέλεσμα την πραγματοποίηση ελάχιστων εκταμιεύσεων οφειλόμενων αποζημιώσεων. Η έκταση και

¹ Ενδεικτικά αναφέρονται οι υπ' αρ. πρωτ. 164411/13 και 164070/13 αναφορές.

² Βλ. Ετήσια Έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη, 1998, σσ. 85-86.

³ Βλ. Ετήσια Έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη, 1999, σ. 197.

σοβαρότητα του ζητήματος των αρχαιολογικών απαλλοτριώσεων αναδεικνύεται και στη σχετική Ειδική Έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη του έτους 2005⁴.

Μολονότι στους σκοπούς που υπηρετεί το ΤΑΠΑ, όπως αυτοί προβλέπονται από τον Ν. 736/1977 (ΦΕΚ 316/ τ.Α/15-10-77), περιλαμβάνεται, μεταξύ άλλων, η διάθεση πόρων για απαλλοτριώσεις ακινήτων, ικανοποιείται στο ελάχιστον η εκπλήρωση του σκοπού αυτού, με συνέπεια να σωρεύονται οι εκκρεμότητες και να εδραιώνεται η αίσθηση του αφερέγγυου κράτους. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε υπόθεση αναγκαστικής απαλλοτρίωσης ιδιοκτησίας στη Λίνδο της Ρόδου, στην οποία ενώ, εκδόθηκε γνωμοδότηση του ΚΑΣ τον Δεκέμβριο του 2011, μόλις στις αρχές του 2014, το ΤΑΠΑ⁵ ενημέρωσε την Αρχή ότι έχει σταματήσει να χορηγεί βεβαιώσεις πίστωσης από τον Απρίλιο του 2012. Ως αποτέλεσμα αυτού, καθίσταται αδύνατη η κήρυξη της απαλλοτριώσεως με την έκδοση της σχετικής ΚΥΑ.

Το πρόβλημα της διαρκώς συρρικνούμενης χρηματοδότησης στο πεδίο των απαλλοτριώσεων επιδεινώνεται έτι περαιτέρω από τις νομοθετικές πρωτοβουλίες στο πλαίσιο των πρόσφατων δανειακών δεσμεύσεων της χώρας, που καταλήγουν στη σημαντική μείωση τόσο του προϋπολογισμού του ΥΠΠΟΑ όσο και των εσόδων του ΤΑΠΑ (υποχρεωτική απομείωση βάσει του Ν. 4050/12, απόδοση στον Κρατικό Προϋπολογισμό ποσοστού έως και 40% των ετήσιων διαθεσίμων του και απορρόφησή του για την κάλυψη άλλων δαπανών πλην των απαλλοτριώσεων, βάσει του άρθρου 45 παρ. 9α Ν. 4071/12 και κατάργηση πόρων του Ταμείου βάσει της παρ. 9β του ίδιου νόμου).

Ο Συνήγορος του Πολίτη αντιλαμβάνεται τη διόγκωση του προβλήματος λόγω των δημοσιονομικών περιορισμών, ωστόσο, θεωρεί απαραίτητη την κατάρτιση και εφαρμογή ενός εθνικού σχεδίου δράσης για τις απαλλοτριώσεις ιδιοκτησιών που κατατείνουν στη διάσωση αρχαιοτήτων, δεδομένου του σημαντικού και εκτεταμένου αρχαιολογικού πλούτου της χώρας, με συγκεκριμένους άξονες αποσυμφόρησης, πρόληψης, καθώς και ορθής διοικητικής πρακτικής.

Στο πλαίσιο αυτό, ο Συνήγορος του Πολίτη καταθέτει τις εξής προτάσεις:

-την επανεξέταση των νομοθετικών ρυθμίσεων που αφορούν τόσο τις διατιθέμενες από τον Κρατικό Προϋπολογισμό πιστώσεις του ΥΠΠΟΑ όσο και τα έσοδα του ΤΑΠΑ, καθώς και την αναζήτηση εναλλακτικών πηγών χρηματοδότησης των απαλλοτριώσεων, σε συνδυασμό με τη διάθεση ευρωπαϊκών κονδυλίων για την ανάδειξη και αξιοποίηση αρχαιολογικών χώρων,

⁴ Ειδική Έκθεση του Κύκλου Ποιότητας Ζωής του Συνηγόρου του Πολίτη «Απαλλοτρίωση, Στέριση, Περιορισμοί της Ιδιοκτησίας & Αποζημίωση Προβλήματα Διοικητικής Δράσης», Απρίλιος 2005, σσ. 23-25.

⁵ Με το υπ' αρ. πρωτ. ΔΙΟΙΚ/Β/985/23-01-14 έγγραφό του

-την πλέον διευρυμένη ερμηνευτική προσέγγιση των διατάξεων του Ν. 4223/13 «Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων και άλλες διατάξεις»⁶ (ΦΕΚ 287/τ.Α/31-12-13) όσον αφορά στις περιπτώσεις απαλλαγών που προβλέπονται στο άρθρο 3 παρ. 2α, στις οποίες περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, οι απαλλοτριώσεις ή δεσμεύσεις που αφορούν λόγους προστασίας μνημείων και αρχαιοτήτων. Ειδικότερα, κρίνεται σκόπιμη η ρητή εξαίρεση από την καταβολή του ΕΝ.Φ.Ι.Α. όλων των περιπτώσεων δέσμευσης για τις οποίες είτε εκκρεμεί η εξέταση από το ΚΑΣ εισηγήσεων των αρμοδίων Εφορειών για απαλλοτρίωση είτε το ΚΑΣ έχει γνωμοδοτήσει και εκκρεμεί η έκδοση της σχετικής διοικητικής πράξεως ή ακόμη εφόσον εκκρεμεί η χορήγηση βεβαίωσης πίστωσης από το ΤΑΠΑ,

-την ταχύτερη δρομολόγηση έκδοσης των εκκρεμών κανονιστικών αποφάσεων τόσο οριοθέτησης ή αναοριοθέτησης αρχαιολογικών χώρων όσο και καθορισμού χρήσεων γης στις Ζώνες Προστασίας Β', για τον οποίο απαιτείται η συνεργασία του ΥΠΠΟΑ με το κατά περίπτωση αρμόδιο Υπουργείο,

-την ενεργοποίηση των προβλεπόμενων από το νόμο εναλλακτικών εργαλείων αποζημίωσης, όπως η ανταλλαγή ιδιωτικών ακινήτων με ακίνητα ιδιοκτησίας του Δημοσίου⁷. Η ανταλλαγή ακινήτων εκτιμάται ότι θα διευκολυνθεί μελλοντικά μέσω της αξιοποίησης της τράπεζας γης, που θα προκύψει με την ολοκλήρωση του έργου του Αρχαιολογικού Κτηματολογίου, το οποίο προβλέπεται να έχει πραγματοποιηθεί ως το τέλος του 2015. Απαραίτητη, εξάλλου, κρίνεται η ηλεκτρονική διασύνδεση των γεωχωρικών δεδομένων αυτού με εκείνα του Εθνικού Κτηματολογίου και άλλων σχετικών βάσεων δεδομένων,

- την υιοθέτηση εναλλακτικών τρόπων προστασίας των αρχαιοτήτων (π.χ κατάχωση, συμβατές μορφές θεμελίωσης) σε συνδυασμό με παράλληλη αξιοποίηση των ιδιοκτησιών, με στόχο την αρμονική συνύπαρξη των προστατευόμενων αγαθών, χωρίς να καθίσταται απαραίτητη η απαλλοτρίωση,

-την προώθηση κατά προτεραιότητα των απαλλοτριώσεων ιδιοκτησιών σε περίπτωση οριστικής στέρξης της κατά προορισμό χρήσης τους, ώστε το ΥΠΠΟΑ να μην επιβαρύνεται με συνεχείς καταβολές ετήσιων αποζημιώσεων, οι οποίες συχνά τελικώς υπερβαίνουν τα ποσά των οφειλόμενων αποζημιώσεων για τις απαλλοτριώσεις,

-τον εξορθολογισμό των νέων αιτημάτων απαλλοτρίωσης και τη θέσπιση κριτηρίων στη διαχείρισή τους, όπως είναι: α) η αναγκαιότητα άμεσης προστασίας και ανάδειξης συγκεκριμένου αρχαιολογικού χώρου ή μνημείου, καθώς και ένταξης των υπό απαλλοτρίωση ιδιοκτησιών σε ένα ενιαίο χωρικό σύνολο, β) η σπουδαιότητα του ευρήματος, γ) η παλαιότητα του αιτήματος δ) η δυνατότητα μελλοντικής αξιοποίησης. Την αναγκαιότητα αυτή έχει

⁶ Εφεξής ΕΝ.Φ.Ι.Α.

⁷ Άρθρο 18, παρ. 8 Ν. 3028/02.

αναγνωρίσει πολλάκις το Υπουργείο Πολιτισμού για τις υφιστάμενες εκκρεμότητες, το οποίο έχει κατά καιρούς ζητήσει από τις Εφορείες Αρχαιοτήτων την επαναξιολόγηση των υποθέσεων απαλλοτρίωσης, με συγκεκριμένα κριτήρια όπως ορισμένα εκ των ανωτέρω, με σκοπό την αντικειμενικότερη ιεράρχηση των σχετικών αιτημάτων⁸.

Υπό το πρίσμα αυτό, θεωρούμε σκόπιμο να εξεταστούν οι προτάσεις της Αρχής μας. Δηλώνουμε επίσης τη διαθεσιμότητα των στελεχών μας να διαλεχθούν επί αυτών με τους υπηρεσιακούς παράγοντες, ώστε να καταστούν λειτουργικές και εφαρμόσιμες.

Το παρόν κοινοποιείται τόσο στη Γενική Γραμματέα Πολιτισμού όσο και στον Πρόεδρο του Δ.Σ. του ΤΑΠΑ με την παράκληση να ενημερώσουν εγγράφως την Αρχή για τις απόψεις και τυχόν ενέργειές τους επί των ανωτέρω.

Οι συνεργάτες μου και εγώ σας ευχαριστούμε για τη συνεργασία σας και παραμένουμε στη διάθεσή σας.

Με τιμή

Καλλιόπη Σπανού
Συνήγορος του Πολίτη

Κοινοποίηση:

Κυρία
Λίνα Μενδώνη
Γενική Γραμματέα Πολιτισμού
Υπουργείο Πολιτισμού & Αθλητισμού
Μπουμπουλίνας 20-22
106 82 Αθήνα

Κύριο
Θεόδωρο Σούμπαση
Πρόεδρο Δ.Σ. ΤΑΠΑ
Ελ. Βενιζέλου 57
105 64 Αθήνα

⁸ Ενδεικτικά αναφέρεται το υπ' αρ. ΥΠΑΙΘΠΑ-ΓΓΠ/ΓΔΑΠΚ/ΔΙΠΚΑ/ΤΑΧ/Φ40/44795/20538/2985/1501/02-04-13 έγγραφο.